

Färger och färgändringar på fasader, anvisningar

Kottby.

Denna anvisning gäller val av färgerna på fasaderna till nya byggnader och konstruktioner och ändring av färgerna på befintliga byggnader.

Innehåll

Utgångspunkter vid färgsättning av fasader	2
Fasadfärgers krav på lov	3
Konstruktioner	4
Planeringsanvisningar och anvisningar om förfaringssätt	5
Om målarfärgens betydelse och valet samt dokumentationen av typen av målarfärg .	6
Mer information	7
Bilder	7

Utgångspunkter vid färgsättning av fasader

Färgerna och materialen som använts på fasader har varierat under olika tidsperioder. Utgångspunkten är att man i färgsättningen av en byggnad ska hålla sig till byggnadens ursprungliga färger eller de färger som var aktuella under den tid då byggnaden uppfördes. Utöver huvudfärgen bör man också beaktas byggnadens övriga färger, såsom färgerna på yttertaken, fönstren, dörrarna och socklarna jämte effektfärgerna. Färgerna bör inte bytas godtyckligt.

Färger har under olika årtionden använts bland annat för att framhäva huvudingångar. Sådana dekormotiv borde alltid bevaras och återställas. Exempel från Torkelsbacken.

Utarbetandet av färgplanen för nya byggnader bör överlåtas till en yrkeskunnig, kompetent planerare (byggnadsprojekterare dvs. arkitekt) och till ändringar av färgerna på befintliga byggnader lönar det sig också alltid att koppla in en kompetent byggnadsprojekterare. Utarbetandet av färgplanen för fasaden på en skyddad, arkitektoniskt och kulturhistoriskt värdefull byggnad ska alltid överlåtas till en byggnadskonservator och arkitekt som är förtrogen med färgsättningen på fasader.

I byggnadstillsynens arkiv finns ursprungliga färgläggningsplaner för flera byggnader som det lönar sig att utnyttja då färger fastställs. Nyare färger som fastställts i bygglovet finner man såväl i byggnadstillsynens arkiv som i elektroniskt format i Lupapiste Kauppa, där man kan köpa de lovdokument som man behöver och snabbt få dem levererade till sin e-post i elektroniskt format. Äldre planer finner man i Stadsmuseets arkiv eller i Riksarkivet.

Helsingfors färgschema (på finska Helsingin värrikaava) är byggnadstillsynens söktjänst för fasadfärger på stadens webbplats. I tjänsten kan man se vilka färger och färgkombinationer som är typiska för varje enskild tidsperiod.

Fasadfärgers krav på lov

Av loven för nya byggnader ska byggprojektets fasadfärger entydigt framgå. Färgerna fastställs i allmänna drag i fasadritningarna. Det rekommenderas att man utarbetar en separat färgsättningsplan, som uppdateras så, att informationen om använda exakta färgnyanser arkiveras för att senare gå att finna. Projekteraren bör före slutsynen kontrollera att färgerna som framgår av lovet överensstämmer med genomförandet. Om färgerna har ändrats från dem som framgår av lovet, ska de kontrollerade färgerna stämplas som en ändring i det ursprungliga lovet. Om ändringar bör alltid underhandlas med byggnadstillsynen innan de genomförs.

Vik och Fiskehamnen.

Enligt bygglagen kräver en ändring av färgerna på fasaden ett bygglov, om ändringen berör byggnadens väsentliga särdrag (såsom en enhetlig färgsättning på fasaderna i området) eller om en skyddad eller historiskt och arkitektoniskt värdefull byggnad ändras på ett sådant sätt som har en större än ringa inverkan på skyddsvärdena. Ett lov kan krävas, om ändringen har en betydande inverkan på stadsbilden, landskapet eller kulturarvet.

I gällande **byggordning för Helsingfors stad** har ändring av färgen på byggnadsfasader och -tak, ändring av materialet på annat tak än ett grönt tak (dvs. tak med växtlighet) och ändring av fasadmaterialet på småbostadshus befriats från lovkrav.

Befrielserna gäller ändå inte sådana byggnader, som är:

- skyddade med en detaljplan, med undantag för byggnader som skyddats med märkningen sr-3,
- skyddats med lag eller förordning,
- annars historiskt eller arkitektoniskt värdefulla (i det anses också ingå en sådan ändring av väsentliga särdrag som nämnts i bygglagen).

Befrielserna som gäller ändringar gäller inte heller:

- på en tomt som försatts i byggförbud inför ändring av detaljplanen,

- på en fastighet, för vilken det godkänts en detaljplan eller ändring av en detaljplan, som berör fasaderna och som inte vunnit laga kraft.

Om man radikalt vill ändra färgerna på fasaderna till en byggnad, lönar det sig alltid att kontakta byggnadstillsynen via en begäran om råd i Lupapiste för att säkerställa om **lov** krävs.

Även om genomförandet av åtgärder inte förutsätter lov, ska bestämmelserna i gällande detaljplan och bestämmelserna som gäller byggandet i fråga följas.

Särskilt ska beaktas hur lämplig åtgärden är med tanke på

- byggnaden och omgivningen,
- skyddsbestämmelserna i detaljplanen,
- bestämmelserna om färger på fasader,
- brandsäkerheten,
- inverkan på byggandet och utnyttjandet av grannfastigheten.

Att bibehålla den befintliga färgen på en byggnad eller återställa den ursprungliga färgen då en byggnad målas om förutsätter inte heller något lov. Innan åtgärden vidtas ska då ändå på ett tillförlitligt sätt utredas vilken färg som ursprungligen använts, färgmallar utarbetas och konstateras att färgnyansen är korrekt och utredningen dokumenteras i husbolaget. Motiveringarna till valet av färg bör vid behov kunna företes för byggnadstillsynen även i efterhand.

Det är ofta önskvärt att en färg som motsvarar den ursprungliga färgen återställs, om den nuvarande färgsättningen inte motsvarar byggtidsperiodens färgsättning eller strider mot stadsbilden. Det är skäl att förete en färganalys med påbyggande färgsättningsplan för byggtillsynen i form av en begäran om råd i Lupapiste varvid projektets lovbehov bedöms. Byte av färgen på fasaden till skyddade eller annars värdefulla byggnader är en åtgärd som kräver lov. För projektet bör anställas en kompetent byggnadsprojekterare (arkitekt) och utarbetas färgmallar.

Konstruktioner

Om gårdskonstruktioner förutsätter ett bygglov, fastställs färgerna som vid nybygge i samband med ansökan om lov. Små konstruktioner, såsom staket och skyddstak för avfall kräver ofta inte något lov. Då är det bäst om husbolaget väljer färgerna så att de passar in i färgerna i omgivningen. Huvudbyggnadens färger bör oftast inte användas i små konstruktioner, såsom staket eller inhägnader för avfall, utan färgerna ska vara diskreta så, att sådana konstruktioner inte framhävs i omgivningen.

I kulturhistoriskt och arkitektoniskt värdefulla miljöer bör ändå alltid utredas vilka principerna för färgsättning av konstruktioner är även om lov inte krävs. I många områden har använts enhetliga, traditionella färger som man bör hålla sig till.

Munksnäs

Planeringsanvisningar och anvisningar om förfaringsätt

Även i färgplaneringen av en byggnad lönar det sig att utöver detaljplanen också ta del av **Helsingfors stads områdesvisa planeringsanvisningar**. Vid nybygge företes fasadfärgerna i samband med ansökan om bygglov. I reparationsbyggnadsprojekt utarbetas i samband med fasadreparationerna en separat fasadfärgsättningsplan och då det rör sig om en skyddad byggnad ansöks vid behov om lov för det från byggnadstillsynen. Även om en byggnad inte är skyddad, lönar det sig att förete en fasadfärgsättningsplan för en arkitekt på byggnadstillsynen i form av en begäran om råd hos Lupapiste, varvid färgsättningsens lämplighet med tanke på byggnadens särdrag och omgivning kan bedömas.

I projektet ska följande beaktas:

Allra först utreds byggnadens färghistoria. Med det avses de nuvarande färgerna, de ursprungliga färgerna och de färger som under historiens gång använts. Om en byggnad är gammal, kan det hända att färgerna på fasaderna redan ändrats flera gånger. Färgskikten kan utredas genom undersökning på platsen, med hjälp av de ursprungliga ritningarna, gamla foton, brandsförsäkringshandlingar och annat arkivmaterial.

Färgerna bör alltid utredas på ett tillförlitligt sätt. Det räcker inte med en uppskattning baserad på ögonmått, eftersom färgerna i stadsmiljö kan ha blivit mörkare eller så kan färgnyansen ha ändrats av något annat skäl till exempel pga. pigmentens egenskaper. Färganalysen ska alltid överlämnas till en yrkesperson, såsom en byggnadskonserverator.

Fasadfärgsättningsplanen ska man låta göra hos en yrkeskunnig, kompetent planerare (byggnadsprojekterare dvs. arkitekt). Lovhandlingarna ska utarbetas i enlighet med miljöministeriets förordning och anvisningar.

I samband med utarbetandet av planen **görs tillräckligt stora färgmallar på väggen så, att det är möjligt att bedöma kulörerna i dagsljus**. Godkännandet av fasadfärgerna får inte

lämnas till det stadiet, då byggnadsställningarna rests eller huset redan klätts över så, att färgmallarna inte kan jämföras med färgsättningen på den befintliga fasaden eller tillsammans med grannbyggnaderna bedömas som en del av gatubilden och en mer omfattande stadsbild.

I projekt som kräver lov skrivs **godkännandet av färgmallarna som en lovbestämmelse i lovbeslutet.**

Innan skadade ställen i putsen lösgörs, putsen avlägsnas eller putsning och målning inleds ska **nödvändiga lov ha sökts och färgmallar ha godkänts.**

Färganalys i avsikt att utreda den ursprungliga färgen. Färgmallarna på väggen ska vara stora. Mallar görs också på skivor så, att färger kan jämföras under arbetets gång.

Om målarfärgens betydelse och valet samt dokumentationen av typen av målarfärg

Målarfärgen, putsen, skyddsmedlet etc. har som uppgift att skydda byggnaden och en byggnadsdelen. Förutom valet av rätt färgnyans på ytan ska också målarfärgernas och andra ytbeläggningsars tekniska egenskaper beaktas. Vid reparation och val av ny ytbehandling bör valet av rätt typ av målarfärg överlåtas till en expert. Att typen av målarfärg lämpar sig för användning tillsammans med till exempel puts ska säkerställas; om målarfärgen är för tät kan den orsaka att fasadputsens skadas och lossnar och medföra dyra reparationer.

Det lönar sig för husbolaget att i husbolagets servicebok dokumentera färgläggningsplanen med färgkoder och färgsystemuppgifter jämte typen av målarfärg och uppgifter om tillverkaren av målarfärgen. Husbolaget svarar för att bolagets byggnader planmässigt sköts och underhålls.

Mer information

[Söktjänsten för fasadfärger – Helsingfors färgschema](#) (webbsida, på finska)
[Regionala planeringsanvisningar](#)

Bilder

- Bild 1: Seppo Laakso / Helsingfors stad
- Bild 2: Marjatta Uusitalo
- Bild 3, 5: Noora Kosonen
- Bild 4: Riku Pihlanto / Helsinki Partners
- Bild 6, 7: Leena Jaskanen